

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата мистецтвознавства
Мільчевича Сергія Івановича
на дисертацію Лампеки Миколи Геронтійовича
“ПОРЦЕЛЯНА КИЇВСЬКОГО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО КЕРАМІКО-
ХУДОЖНЬОГО ЗАВОДУ В КОНТЕКСТІ МИСТЕЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ”

на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
з спеціальності 26.00.01 — Теорія та історія культури (мистецтвознавство)

В матеріальній культурі людства такий матеріал як кераміка має особливе значення. Важко навіть уявити собі, яким було б штучно створене людиною середовище без цього матеріалу. Про роль кераміки свідчить хоча б та обставина, що цілі цивілізації в давній історії людства названі історичною наукою на честь цієї субстанції: археологічна культура шнурової кераміки, культура штрихованої кераміки, культура багатоваликової кераміки. Глина як природний матеріал має водночас і побутову і біблійну конотації. Адже згідно Старого Завіту, Бог створив першу людину саме з глини. Тож цілком природньо, що з часів винайдення людиною способу випалення глин, кераміка стала засобом створення людиною художніх форм у соціокультурному середовищі. Вінцем керамічного мистецтва вважаються вироби з порцеляни. Україна має багаті традиції виробництва посуду та різноманітної дрібної пластики з цього шляхетного матеріалу. Водночас, історично склалося таким чином, що значний період розвитку художньої порцеляни в Україні співпав з Радянською добою. Проте, згадана проблематика, як художньо-культурологічне явище, ще не була достатньою мірою висвітлена українською мистецтвознавчою наукою. Саме тому дане дослідження є актуальним для вітчизняного мистецтвознавства.

Автором зібрано багатий фактологічний, теоретичний і практичний науковий матеріал. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Загальний обсяг

дисертації складає 370 сторінок. Основний текст розміщується на 185 сторінках. Список використаних джерел і літератури займає 25 сторінок (261 джерело). Посилання подані у дисертації після тексту (додатки і література) – їх у роботі 710; в кінці розділів подаються літературні джерела (336 посилань).

Основні положення дослідження знайшли втілення у 13 наукових публікаціях: 5 — у наукових фахових виданнях України, 2 — у зарубіжних наукових виданнях.

В 1 розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження» автор проводить аналіз обраних літературних джерел за темою дисертації й визначає рівень глибини і якості дослідженості теми, вказує на головних дослідників та коротко описує зміст їх праць, подає методику дослідження та основні джерела.

У 2 розділі «Специфіка інфраструктури виробництва Київського експериментального кераміко-художнього заводу та його продукція» дисертант розглядає передумови виникнення та перший етап розвитку Київського експериментального керамічного заводу. Також висвітлено завдання, які мали вирішуватись з заснуванням згаданого підприємства. У цьому контексті нам видається логічним, що науковець аналізує започаткування таких структурних підрозділів виробництва як лабораторії фарб, цеху декалькоманії, цеху експериментального художнього оформлення еталонних виробів, майстерні високохудожніх виробів та цеху тиражованої продукції. Звертає на себе увагу й те, що дисертант розглядає роль персоналій митців, які були причетними до становлення високохудожнього виробництва на заводі. У контексті об'єкту дослідження цілком логічним нам видається та обставина, що дисертант аналізує технологію виготовлення та техніки декорування порцелянових виробів.

3 Розділ «Художня культура формотворення і декорування на КЕКХЗ у різні періоди його функціонування» знайомить нас інформацією про провідних художників заводу, які здійснили вагомий внесок у становлення виробництва, як провідного підприємства галузі. У процесі розкриття теми дисертант

висвітлює особливості творчого почерку та рівень мистецької освіти згаданих митців. Значна увага приділена й науковому аналізу змін мистецьких стилів на виробництві, які науковець визначив як супрематизм, ар-деко, соціалістичний реалізм, сталінський ампір, неофункціоналізм, полістилізм та стиль юнацьких марень. Та обставина, що розвиваючи тему підрозділу, автор аналізує соціокультурне середовище і загальну художню культуру виконання форм і розписів порцелянових виробів КЕКХЗ та їхній вплив на формування соціокультурного простору України, теж видається нам цілком логічною і послідовною.

4 розділ «Традиції виготовлення мистецького асортименту КЕКХЗ 1930–2000-х років» дисертант присвятив науковому дослідженню творчих пріоритетів виробництва Київського підприємства. У розділі також висвітлено становлення виробництва як законодавця галузі у створенні форм порцелянових виробів та їхнього художнього оздоблення, з чим нам важко не погодитись. Одним із здобутків дисертанта вважаємо те, що ретельно розглянуто асортимент продукції, яку випускав завод у пізніші роки свого існування. Беззаперечну наукову цінність має розроблена автором типологія виробів підприємства та методів їх оздоблення. Знання, з яким автор аналізує різноманітні техніки та стилі розпису порцеляни, а також технологічні та технічні вимоги виробництва свідчать про вагомий власний практичний досвід, який безумовно став у нагоді в процесі висвітлення теми дослідження.

Загальні висновки дисертації охоплюють всі розділи та висвітлюють різні грані предмету проведеного дослідження.

Робота дисертанта Лампеки Миколи Геронтіївича справляє в цілому позитивне враження, однак вона не позбавлена певних недоліків. Як зауваження до дисертації необхідно вказати на наступне.

1. На нашу думку, мета дисертації сформульована надто розлого та не зовсім відображає її зміст. Далі цитуємо за оригіналом: « мета роботи полягає у виявленні культуротворчого потенціалу українського фарфору в контексті світових тенденцій розвитку і теоретичному осмисленні значення

порцелянових творів КЕКХЗ для процесів становлення вітчизняної художньої культури. Наукова розвідка також покликана систематизувати й упорядкувати матеріали про спадок, залишений художниками цього підприємства». На нашу думку, з огляду на назву дослідження, а саме «Порцеляна Київського експериментального кераміко-художнього заводу в контексті мистецької культури України ХХ — початку ХХІ століть», мета дослідження лежить на поверхні і могла б бути сформульована наступним чином : висвітлити порцеляну Київського експериментального кераміко-художнього заводу в контексті мистецької культури України ХХ — початку ХХІ століть. Адже головним у дослідженні є культурологічний аспект порцеляни київського заводу в означений часовий період, а не її культуротворчий потенціал на даний час у контексті світових тенденцій. У даному випадку чим коротше сформульовано, тим краще.

2. У нас є деякі зауваження щодо об'єкту і предмету дослідження. Ми вважаємо, що вони поміняні місцями. Далі знову цитуємо оригінал : «Об'єктом дослідження є художня культура тонкої кераміки в Україні ХХ — початку ХХІ століть. Предмет дослідження — мистецька порцеляна Київського експериментального кераміко-художнього заводу». На нашу думку, у даній науковій роботі об'єкт дослідження — мистецька порцеляна Київського експериментального кераміко-художнього заводу — досліджується на предмет її ролі у художній культурі тонкої кераміки в Україні ХХ — початку ХХІ століть. Це є типовою помилкою багатьох кандидатських дисертацій (включно з науковою роботою автора даного відгуку).

3. На наш погляд, автор дещо зловживає біографічним методом при висвітленні теми дослідження. Зокрема, наукова робота є надто перевантаженою подробицями біографій провідних художників та скульпторів, які в різні часи працювали на Київському експериментальному керамічному заводі (ст. 50, 52, 54, 81, 82, 122-124, 156-164 і т. д.). Такі детальні екскурси в особисті творчі шляхи згаданих митців певною мірою відволікають від основної мети дослідження, а саме висвітлення художньо-культурологічного аспекту порцеляни згаданого підприємства в цілому. Нам

видається, що цю інформацію потрібно було подавати більш крупними «мазками». Іншим варіантом вирішення цього питання вважаємо зміну назви роботи на, до прикладу: «Творчість художників та скульпторів Київського експериментального керамічного заводу...». У такому випадку навіть більш деталізована інформація про творчі кар'єри художників, причетних до створення порцеляни була б доречною. Проте, така багата інформація, з іншого боку, свідчить про глибоке знання автором предмету. Окрім того, на нашу думку, особистий творчий шлях на згаданому підприємстві парадоксальним чином дещо перешкоджав дисертанту, як безпосередньому учаснику творчого процесу на виробництві, побачити науковий матеріал відсторонено.

4. На нашу думку, попри наявність досконалого стилістичного дослідження порцелянових виробів, дисертації дещо бракує більш детального художньо-композиційного аналізу найбільш визначних виробів підприємства як масово тиражованого, так і авторського характеру. Зокрема, варто було ретельніше проаналізувати композиції порцелянових сервізів як об'ємно-просторових ансамблів. Це наше зауваження стосується і декорувань порцеляни. Варто було проаналізувати розписи і деколі з точки зору їх суто формальних якостей як площинних композицій та гармонії з об'ємними формами, на які вони нанесені.

5. Нам видається, що загальні висновки до дисертації потрібно було дещо скоротити, оскільки деякі з них сформульовані надто розлого (№№ 1,2). Ця обставина утруднює їх сприйняття. Як наслідок, основні положення губляться серед другорядних. Дослідник повинен мати достатньо відваги, щоб у загальних висновках відмовитись від хоч і рідних йому, проте другорядних тез. В цьому і полягає вміння «дистилювати» інформацію. Також слід було відмовитись від аргументації у висновках (висновок №2), оскільки всі аргументи вже наведено у розділах дослідження.

Проте, ми зобов'язані зазначити, що вказані зауваження не впливають на оцінку якості проведеного дослідження. Дана дисертація є завершеною

науковою працею, отримані теоретичні результати дисертантом науково обґрунтовані. Робота пройшла належну наукову апробацію. Автореферат висвітлює зміст дисертації, статті розкривають всі її аспекти і зміст розділів. Дисертація Лампеки Миколи Геронтійовича «Порцеляна Київського експериментального кераміко-художнього заводу в контексті мистецької культури України ХХ — початку ХХІ століть» відповідає спеціальності 26.00.01 — Теорія та історія культури (мистецтвознавство), профілю ради К.20.051.08 У Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та чинним вимогам Міністерства освіти і науки України. Автор дослідження – Лампека Микола Геронтійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну та основ архітектури
Інституту архітектури і дизайну
Національного університету
«Львівська політехніка»

Мільчевич С.І.

Підпис Мільчевича С.І. засвідчено

Вчений секретар Національного університету
«Львівська політехніка»

Брилинський Р.Б.

Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
03.04-30/99
28 04 21